

Analysis of Material and Immaterial Reasons and Factors of the Annexation of the Crimean Peninsula to the Russian Federation

Ali Mousaei

Ph.D. Student of International Relations, University of Isfahan

Enayatollah Yazdani*

Associate Professor of International Relations, University of Isfahan and Associate Professor of International Relations, School of International Studies, Sun Yat-sen University, Zhuhai Campus, China

Mohammad Ali Basiri

Associate Professor of International Relations, University of Isfahan

(Date received: 21 Jul. 2019 - Date approved: 7 Jun. 2020)

Abstract

Material and Immaterial factors are the most important determinants of relations in international politics between the actors. Accordingly, after the collapse of the Soviet Union in 1991 and termination of East and West conflicts, it seemed that the era of peace and security had arrived. But it was not more than two decades since the collapse of the Berlin Wall that the situation changed in such a way the West and Russia in Ukraine faced each other again in support of a part of Ukrainian society. Ukraine has been dominated by Russia and the West for centuries; the western provinces have historically been linked to the Habsburg Empire and Poland, while the eastern provinces and the Crimean Peninsula have traditionally been part of the Russian empire. But the rivalry between Russia and the West has escalated significantly since the very beginning of Ukraine's independence. On the one hand, Ukraine has always been in the spotlight for Russia due to its geopolitical, geostrategic, geo-economics position as well as its historical, cultural, racial, linguistic, and religious ties with Russian society. On the other, unifying Eastern European countries in Western institutions such as NATO and the European Union has been one of the chief goals of Western Europe and the US after the collapse of the Soviet Union, in order to prevent them from reconciling with Russia in future. Also, with their direct presence in the afore-mentioned areas, they will consolidate their global dominance. The West assumed that the collapse of the Soviet Union meant the emergence of a unipolar world. Also considering the turbulence

* E-mail: eyazdan@ase.ui.ac.ir (Corresponding author)

after the collapse of the Soviet Union and the economic crisis of the Russian Federation, the country would not be able to counter the expansion of the West to the East. Therefore, the expansion to the east and Integration of the countries remaining from the Soviet Union in Western institutions such as NATO and the European Union was on its agenda. In the meantime, due to Ukraine neighborhood with Russia and its geopolitical, geostrategic and geo-economic importance, as well as its strong desire to move westward in order to distant itself from Russia after the independence and getting more intimate with western institutions, The West took the opportunity to act more swiftly to its original objective of sabotaging Russia's geopolitical territories. Therefore, all these reasons have caused Ukraine to face post-independence conflicts and witness serious struggles and political crises such as the events of the 2004 Orange Revolution, the 2006 Blue Revolution, and the 2014 crisis which were provoked by the West and Russia. In this regard, the crisis in Ukraine began in 2014, when Ukrainian President Yanukovich, within the framework of the February 25, 2013 Brussels Agreement with EU officials, admitted finalizing the signing of the Free Trade Agreement between the European Union and Ukraine (the negotiations on which Initiated on 1999), in order to apply a series of reforms to the Ukrainian judiciary and electoral system by November 2013, but under Russian pressure, despite the majority of the Ukrainian people preferences who desired to join the European Union, On November 21, 2013, in Lithuania, he announced that it would not sign a free trade agreement with the European Union. Consequently, the 2014 crisis was triggered by him, provoking a wave of protests and strikes and within three months the conflicts spread throughout the country and many were injured in demonstrations which were held by the protestors. In mid-2014, the governments of France, Germany, and Poland sought to prevent the crisis from spreading and forced the government and the opposition to negotiate. But suddenly, with the vote of the parliament, he was ousted by the presidency and fled to Russia and Alexander Turchinov was elected as interim president, by announcing a desire to sign a European Union treaty, Russia saw its interests at stake and decided to destabilize Ukraine and occupy and eventually annex the Crimean peninsula to the Russian Federation. Russia first under the pretext of defending Russian citizens of eastern Ukraine, deployed Seven thousand troops to Crimean peninsula and they occupied all important stations, airports and buildings. Then it increased its troop levels to fifteen thousand and finally on March 16, 2014, after a positive vote by Crimean Peninsula MPs to join Russia, a referendum, which was illegal under the Ukrainian constitution, was held in Crimea to join Russian Federation, and eventually

more than 96% of those participating in the referendum voted in favor of annexation of Crimea to the Russian Federation. On March 21, 2014, Vladimir Putin approved the annexation of the Crimean Peninsula to the territory of the Russian Federation; officially Crimea was added to the Russian Federation. The annexation was strongly condemned by Western countries and was immediately responded with their economic and political sanctions. Russia, meanwhile, legalized the annexation of the Crimean Peninsula based on historical evidence as well as on the peninsula's ties with Russia. The main objective of this paper is to apply the descriptive-analytical method based on the theoretical framework of defensive realism and constructivism to respond to the following questions; firstly, why Russia decided to annex the Crimean peninsula to the Russian Federation, secondly, what are the reasons for the spread of the crisis and the success of this incorporation? The results of this paper indicate that the reasons for Russia's decision to annex the Crimean peninsula to the Russian Federation should be explained within the process of power framework and the removal of the threat posed by the expansion of NATO and the EU towards the Russian security frontiers. Furthermore the historical, linguistic, ethno-religious ties between the two Russian and the Crimean peninsula communities have been crucial causes for the expansion of the crisis as well as the success of the Crimean peninsula incorporation. In this paper, we attempted to provide a comprehensive analysis of the material and immaterial causes of Crimean Peninsula annexation by Russian Federation's decision to Crimean Peninsula annexation (material causes) and causes of the crisis's expansion and success of this incorporation (Immaterial causes). The data collection is based on the library method.

Keywords: Constructivism, Defensive Realism, European Union, NATO, The Crimean Peninsula, Ukrainian Crisis.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تحلیل دلیل‌ها و عامل‌های مادی و غیرمادی پیوسته‌سازی

شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه

علی موسائی

دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه اصفهان

عنایت‌الله یزدانی⁻

دانشیار روابط بین‌الملل، دانشگاه اصفهان و دانشیار روابط بین‌الملل مدرسه مطالعات بین‌الملل دانشگاه سان یات سن، جوهای،

چین

محمدعلی بصیری

دانشیار روابط بین‌الملل، دانشگاه اصفهان

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۳۰ - تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۰۳/۱۸)

چکیده

بعد از فروپاشی اتحاد شوروی در سال ۱۹۹۱ و پایان منازعات شرق و غرب، به‌نظر می‌رسید دوران صلح و امنیت فرا رسیده باشد؛ اما تنها بیش از دو دهه از سقوط دیوار برلین نگذشته بود که شرایط به‌گونه‌ای تغییر کرد که دوباره، غرب و روسیه در اوکراین به حمایت از بخشی از جامعه اوکراین رویه‌روی یکدیگر قرار گرفتند. روسیه پس از گسترش بحران، تصمیم به پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه گرفت و پس از اشغال و برگزاری همه‌پرسی که با موافقت ۹۶ درصدی مردم آن همراه شد، در ۲۱ مارس ۲۰۱۴ به‌طور رسمی شبه‌جزیره کریمه را به فدراسیون روسیه پیوسته ساخت. از این‌رو، هدف اصلی این نوشتار، با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و بر اساس چارچوب نظری واقع‌گرایی تدافعی و سازه‌نگاری، پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها است که چرا روسیه تصمیم به پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه گرفت؟ و علت‌های گسترش بحران و موفقیت‌آمیز بودن این پیوسته‌سازی چیست؟ نتایج به‌دست‌آمده از این مقاله، حاکی از آن است که علت‌های تصمیم روسیه به پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه را باید در چارچوب فرایند قدرت و رفع تهدیدی توضیح داد که به‌وسیله گسترش و توسعه ناتو و اتحادیه اروپا به‌سوی مرزهای امنیتی روسیه به وجود آمده بود. همچنین اشتراک‌ها و پیوندهای تاریخی، زبانی، قومی، نژادی و مذهبی میان دو جامعه روسیه و شبه‌جزیره کریمه از دلیل‌های مهمی بوده‌اند که هم در گسترش بحران و هم در موفقیت‌آمیز بودن پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه نقش مهمی داشته‌اند.

واژگان اصلی

اتحادیه اروپا، بحران اوکراین، سازه‌نگاری، شبه‌جزیره کریمه، ناتو، واقع‌گرایی تدافعی.

مقدمه

اوکراین در طول قرن‌ها تحت تأثیر رقابت روسیه و غرب قرار داشته است؛ استان‌های غربی اوکراین از نظر تاریخی به امپراتوری هابسبورگ^۱ و لهستان مرتبط بوده‌اند. در حالی که استان‌های شرقی و شبه‌جزیره کریمه به‌طور سنتی بخشی از امپراتوری روسیه محسوب می‌شده‌اند. اما این رقابت میان روسیه و غرب، بعد از فروپاشی اتحاد شوروی و استقلال اوکراین به‌طور چشمگیری افزایش یافت؛ زیرا از یک‌سو، اوکراین به‌دلیل موقعیت و اهمیت ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی و ژئواکونومیکی و همچنین به‌دلیل پیوندها و اشتراک‌های تاریخی، فرهنگی، نژادی، زبانی و مذهبی با جامعه روسیه، همواره برای این کشور از جایگاه خاصی برخوردار بوده است (Rywkin, 2014: 119-122). از سوی دیگر، یکی از هدف‌های اصلی کشورهای اروپای غربی و آمریکا پس از فروپاشی اتحاد شوروی، به عضویت درآوردن کشورهای اروپای شرقی در نهادهای غربی مانند ناتو^۲ و اتحادیه اروپا^۳ بوده است تا از این راه مانع هم‌پیمانی دوباره آن‌ها با روسیه در آینده شوند. همچنین با حضور مستقیم در مناطق یادشده، سیطره جهانی خود را نیز تحکیم بخشند (Lukin, 2016: 94). در این میان، اوکراین به‌دلیل همسایگی با روسیه و موقعیت و اهمیت ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی و ژئواکونومیکی‌اش و تمایل شدیدی که پس از استقلال برای حرکت به‌سوی غرب از خود نشان داد و در راستای دورشدن از روسیه و نزدیک‌شدن به نهادهای غربی گام برداشت، فرصت مناسبی به غرب داد تا به هدف اصلی‌اش که محاصره ژئوپلیتیکی روسیه به‌وسیله محدودکردن قلمروهای ژئوپلیتیکی این کشور بود با سرعت بیشتری گام بردارد (Rutland, 2015: 130). در نتیجه، همه این دلایل‌ها و مسائل سبب شده است تا اوکراین همواره پس از استقلال، صحنه رقابت غرب و روسیه و شاهد بروز تعارض‌های جدی و بحران‌های سیاسی مانند رویدادهای انقلاب نارنجی ۲۰۰۴، انقلاب آبی ۲۰۰۶ و بحران ۲۰۱۴ باشد.

با نگاهی به پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه دلایل‌های پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه، به این نکته پی می‌بریم که در بیشتر آن‌ها، تنها از یک بُعد به علت‌های این پیوسته‌سازی پرداخته شده است و در پژوهش‌هایی هم که با استفاده از چند نظریه، بحران اوکراین را تحلیل کرده‌اند؛ میان علت‌های تصمیم روسیه به پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه و علت‌های گسترش بحران و موفقیت‌آمیزبودن این پیوسته‌سازی، پیوستگی منطقی وجود ندارد.

1. Habsburg Empire
2. NATO
3. European Union

بنابراین با توجه به این ملاحظه‌ها، در این نوشتار می‌خواهیم با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و بر مبنای چارچوب نظریه واقع‌گرایی تدافعی و نظریه سازه‌انگاری، تحلیلی جامع از علت‌های مادی و غیرمادی پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه ارائه دهیم. در این نوشتار گردآوری اطلاعات بر مبنای روش کتابخانه‌ای انجام شده است.

چارچوب نظری

در بحران اوکراین دو دسته از عامل‌های مادی و غیرمادی دخیل بوده‌اند. برای بررسی این دو بُعد بحران، از دو نظریه استفاده کرده‌ایم: از نظریه واقع‌گرایی تدافعی^۱ برای تبیین نظری نقش عامل‌های مادی در شروع بحران و از نظریه سازه‌انگاری^۲ برای تبیین نقش عامل‌های غیرمادی در گسترش بحران و علت‌های موفقیت پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه. واقع‌گرایی تدافعی نظریه‌ای ساختاری است که از مکتب واقع‌گرایی الهام گرفته است و در تبیین سیاست خارجی و فراتر از آن در توضیح روابط بین‌الملل از بینش‌های واقع‌گرایی استفاده کرده است. واقع‌گرایی تدافعی نیز مانند دیگر شکل‌های واقع‌گرایی، دولت‌ها را بازیگر اصلی صحنه سیاست بین‌الملل و داور نهایی دانسته که همواره انحصار نیروی نظامی را در اختیار خود دارند (Ghavam, 2010: 80). همچنین منطق رفتاری سیاست خارجی دولت‌ها را نتیجه منطقی محاسبه عقلایی سود و زیان می‌داند که همیشه در روابط خارجی، به دنبال به حداکثر رساندن سود خود هستند (Ghasemi, 2012: 104).

استفان والت^۳ از مهم‌ترین نظریه‌پردازان واقع‌گرایی تدافعی است. تأکید او بر اهمیت «موازنه تهدید»^۴ به جای «موازنه قدرت»^۵ است. والت برخلاف واقع‌گرایان سنتی و ساختاری، معتقد است که دولت‌ها فقط به دنبال افزایش قدرت یک دولت دست به موازنه نمی‌زنند، بلکه دولت‌ها علیه تهدیدها متحد می‌شوند و دست به موازنه می‌زنند. به بیان دیگر، واقع‌گرایان تدافعی معتقدند آنارشی^۶ بین‌المللی کم‌وبیش خوش‌خیم است یعنی امنیت چندان نایاب نیست؛ در نتیجه دولت‌هایی که این را درمی‌یابند، رفتار تهاجمی نخواهند داشت و فقط در شرایطی که احساس کنند تهدیدی علیه آن‌ها وجود دارد نسبت به آن واکنش نشان می‌دهند و این واکنش

-
1. Defensive Realism
 2. Constructivism
 3. Stephen Walt
 4. Balance of Threat
 5. Balance of Power
 6. Anarchy

بیشتر به صورت ایجاد موازنه و بازداشتن تهدیدگر است (Walt, 1987: 12-13). سطح و میزان تهدید، متأثر از قدرت انبوه، توان تهاجمی، نزدیکی جغرافیایی و هدف‌های تجاوزکارانه احتمالی قدرت تهدیدگر است. هر اندازه دولت تهدیدگر متجاوزتر، قوی‌تر و محیط بحران نزدیک‌تر به مرزهای یک کشور باشد، احتمال اینکه دولت‌ها سیاست موازنه را در پیش بگیرند بیشتر می‌شود؛ بنابراین آنچه در روابط میان دولت‌ها اهمیت دارد، برداشت آن‌ها از یکدیگر به عنوان تهدید است، نه صرف میزان قدرت آن‌ها. دولت‌ها در برابر آن دسته از دولت‌هایی دست به موازنه می‌زنند که تهدیدی فوری نسبت به امنیت یا منافع آن‌ها باشند (Bock and Others, 2014: 104). به بیان دیگر، دولت‌ها زمانی اقدام به گسترش نفوذ و افزایش قدرت خود می‌کنند که احساس ناامنی کنند. بر این اساس، دولت فقط در شرایط تصور ناامنی در خارج از مرزهای ملی حاضر می‌شود (Snyder, 1984: 28).

همچنین والت معتقد است، کشورها هنگامی که تهدید می‌شوند برای رفع تهدید دو راهبرد متناسب با میزان قدرت خود را به کار می‌گیرند. کشورهای ضعیف‌تر به‌طور معمول سیاست اتحاد یا دنباله‌روی از قدرت تهدیدکننده را برمی‌گزینند؛ زیرا درافتادن با قدرت توسعه‌طلب ممکن است در نهایت به قیمت نابودی آنان تمام شود. در حالی که کشورهای قوی‌تر اصل توازن را در نظر می‌گیرند (Dehghani Firouzabadi, 2015: 235). در ادامه گزاره‌های رویکرد سازه‌انگاری را بررسی می‌کنیم که برای تبیین نقش عامل‌های غیرمادی در این بحران قابلیت بیشتری دارند.

در رویکرد سازه‌انگاری که از آن به عنوان فرانظریه یاد می‌شود، توجه اصلی به سوی ابزارهای غیرمادی قدرت، بازیگران غیردولتی، فرهنگ، زبان، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی متمرکز است و می‌کوشد ویژگی‌های فرهنگ، سیاست و جامعه داخلی که با هویت^۱ و رفتار دولت در سیاست جهانی ارتباط پیدا می‌کند را بررسی کند (Abdullah Khani, 2011: 56). اگرچه سازه‌انگاری به انواع مختلفی تقسیم می‌شود، ولی همه شکل‌های آن در سه مفروض اصلی هستی‌شناسی مشترک هستند: نخستین گزاره مهم هستی‌شناسانه سازه‌انگاری این است که ساختارهای فکری و هنجاری نیز به اندازه ساختارهای مادی اهمیت دارند؛ بدین معنا که ساختارهای هنجاری و انگاره‌ای مانند فرهنگ، زبان، مذهب و گفتمان تعیین می‌کنند که چگونه کنشگران محیط مادی‌شان را تفسیر کنند (Reus-Smit, 2002: 487-498). دومین گزاره، قوام‌بخشیدن متقابل کارگزار و ساختار است؛ بدین معنا که ساختارهای هنجاری در تعیین و

1. Identity

تعریف هویت و منافع کشورها نقشی سازنده و تکمیلی دارند، ولی از سوی دیگر، رویه‌ها و کردار کشورها نیز در حفظ، استمرار و تغییر این ساختارها نقشی تعیین‌کننده دارند (Wendt, 1999: 96-127). بر اساس سومین گزاره، این هویت‌ها هستند که به منافع و کنش‌ها شکل می‌دهند. هویت‌ها پایه و اساس منافع هستند و خود هویت نیز بر اساس ساختارهای ذهنی و فکری و به صورت بین‌الذهانی^۱ شکل می‌گیرد. هویت‌ها با مشخص کردن اینکه کشورها کی و چی هستند؛ مجموعه‌ای از منافع و کنش‌ها را ایجاد می‌کنند. هویت‌ها هم‌زمان به گزینش‌های عقلانی قوام می‌دهند و این الگوهای هنجاری سیاست بین‌الملل هستند که به آن‌ها شکل می‌دهند. هویت‌ها را نمی‌توان به شکلی ماهوی، یعنی جدا از بستر اجتماعی آن‌ها تعریف کرد؛ آن‌ها به شکل ذاتی اموری رابطه‌ای^۲ هستند و باید به عنوان مجموعه‌ای از معانی در نظر گرفته شوند که یک کنشگر با در نظر گرفتن چشم‌انداز دیگران یعنی به عنوان ابژه‌ای اجتماعی^۳ به خود نسبت می‌دهد. هویت‌های اجتماعی، برداشت‌های خاصی از خود را در رابطه با سایر کنشگران نشان می‌دهند؛ بدین وسیله، منافع خاصی تولید می‌کنند و به تصمیم‌های سیاست‌گذاری شکل می‌دهند (Moshirzadeh, 2004: 124-125). به بیان دیگر، هر هویت خاصی که یک کشور برای خود تعریف می‌کند، نقشی ملی را ایجاد می‌کند که خود، منافع خاصی را در بردارد و این منافع ملی، رفتار سیاست خارجی آن کشور را تعیین می‌کند (Dehghani Firouzabadi, 2013: 50). اینکه «خود»، خود را دوست یا دشمن «دیگری» بداند؛ تفاوت زیادی در تعامل میان آن‌ها ایجاد می‌کند. در همین زمینه ونت^۴ توضیح می‌دهد که چگونه «خود» بر اساس برداشتی که از وضعیت دارد نشانه‌ای برای «دیگری» می‌فرستد و «دیگری» این نشانه را بر مبنای برداشت خودش از وضعیت تفسیر می‌کند و بر اساس این تفسیر پاسخ می‌دهد و در این تعامل است که هویت خود و دیگری به عنوان دوست یا دشمن یا رقیب شکل می‌گیرد. پس اعمال اجتماعی، فرایندهای علامت‌دادن، تفسیر و پاسخ هستند که در بستر آن‌ها شناخت مشترک خلق می‌شود و یادگیری اجتماعی رخ می‌دهد (Moshirzadeh, 2011: 332). کنشگران با مشارکت در معانی جمعی، هویت می‌یابند و این هویت به عنوان ویژگی کنشگران بین‌المللی، گرایش‌های انگیزشی و رفتاری آن‌ها را به وجود می‌آورد. هرچه هم‌سانی هویت‌ها بین کنشگران بیشتر باشد همکاری بیشتر و هر چه ناهم‌سانی بیشتر باشد،

1. Intersubjective
2. Relational
3. Social Object
4. Alexander Wendt

احتمال منازعه نیز بیشتر خواهد بود. به بیان دیگر، این هویت‌های متفاوت و متحول هستند که به منافع و رفتارهای کنشگران شکل می‌دهند (Asgarkhani and Mansouri Moghadam, 2010: 204).

برای سازه‌انگاران، سازه‌های تمدنی، عامل‌های فرهنگی، تاریخی، سیاسی و اجتماعی مهم هستند؛ زیرا این عامل‌ها نقشی پررنگ در شکل‌دهی به هویت دولت‌ها و در نتیجه چگونگی تعیین منافع دولت‌ها و الگوهای برآیندها دارند. این‌ها نوعی «جهان‌بینی» ایجاد می‌کنند و بر الگوهای تعامل بین‌المللی اثر می‌گذارند (Moshirzadeh, 2004: 125). و از آنجا که این عامل‌ها در وضعیت متغیر به سر می‌برند و پدیده‌هایی از پیش تعیین شده نیستند و نتیجه عملکردهای اجتماعی هستند؛ بنابراین هرگونه تغییر در این عامل‌ها، سبب تغییر در هویت‌ها و در نتیجه منافع دولت‌ها و الگوهای تعامل بین‌المللی می‌شود (Ghavam, 2010: 224).

به‌طور کلی بر اساس رویکرد واقع‌گرایی تدافعی، برای فهم اینکه چرا دولت‌ها دست به اتحاد و موازنه می‌زنند، باید به تهدیدهایی توجه کرد که از سوی یک بازیگر قدرتمند متوجه منافع و امنیت ملی یک دولت شده است و بر اساس رویکرد سازه‌انگاری، این هنجارها و ارزش‌های مشترک مانند پیوندهای تاریخی، فرهنگی، مذهبی، زبانی و قومی هستند که از مهم‌ترین عامل‌های چرایی افزایش روابط و شکل‌گیری اتحادها به‌شمار می‌آیند؛ زیرا این عامل‌ها نقشی پررنگ در شکل‌دهی به هویت کشورها و چگونگی تعیین منافع و کنش‌ها دارند.

روسیه و تهدید غرب

یکی از دغدغه‌های اساسی روسیه از قرن هفدهم تاکنون مسئله غرب بوده است؛ این دغدغه به‌ویژه در دوران اتحاد شوروی و پس از سال ۱۹۹۱ بارزتر شده است. این موضوع را می‌توان به‌وسیله مکتب‌های فکری، اسناد رسمی و دیدگاه رهبران این کشور در مورد غرب و تهدید ناشی از آن علیه امنیت و منافع ملی این کشور درک کرد. در میان مکتب‌های فکری روسیه، اوراسیاگرایی و ملی‌گرایی مهم‌ترین مکتب‌هایی هستند که به‌شکل واضح و گسترده به تهدید غرب پرداخته‌اند. در ادامه آن‌ها را بررسی می‌کنیم.

الف) اوراسیاگرایی

پایه‌های مکتب اوراسیاگرایی در دهه ۱۹۲۰ شکل گرفت. بسیاری از طرفداران این مکتب در آن

زمان، همانند طرفداران نژاد اسلاو،^۱ بر این نظر بودند که روسیه کشوری اروپایی و آسیایی است و رویکرد یک‌جانبه به اروپا موجب می‌شود بخشی از منافع روسیه در آسیا نادیده گرفته شود؛ بنابراین تأکید می‌کردند روسیه باید بین آسیایی یا اروپایی و اروپایی بودن خود تعادل ایجاد کند. در واقع، آن‌ها فرهنگ و هویت اوراسیا را نه آسیایی یا اروپایی، بلکه متمایز از هر دو می‌دانستند که تمایزها و ویژگی‌های خاص خود را دارد. مکتب اوراسیاگرایی کلاسیک یک دهه پس از شکل‌گیری به‌علت ظهور نظام دو قطبی پس از پایان جنگ دوم جهانی به حاشیه رانده شد (Fallah, 2010: 65-66)، اما بعد از انحلال بلوک شرق و فرصت‌طلبی کشورهای اروپای غربی و آمریکا برای به‌عضویت درآوردن کشورهای تازه استقلال‌یافته اتحاد شوروی به نهادهای غربی همچون ناتو و اتحادیه اروپا برای جلوگیری از هم‌پیمانی دوباره آن‌ها با روسیه در آینده مانند اقدام ناتو در جهت به‌عضویت درآوردن جمهوری‌های چک، مجارستان و لهستان در سال ۱۹۹۹ که تعامل این کشور با غرب را که در اوایل دهه ۱۹۹۰ مورد توجه غرب گرایانی چون بوریس یلتسین^۲ و آندره کوزیرف^۳ بود را وارد چالشی جدی کرد. در نتیجه سبب شد تا فضا و بستری مناسب برای ظهور دوباره اندیشه‌های اوراسیاگرایانه با رویکرد و روشی نو در جهت بازیابی دوباره قدرت گذشته روسیه فراهم آید (Hedayati Shahidani and Rezapour, 2016: 136).

اعتقاد به ایجاد شبکه‌های امپراتوری روسی که حافظ منافع این کشور در محدوده خارج نزدیک^۴ و همتایی برای تمدن آتلانتیک^۵ ایالات متحده آمریکا باشد از ارکان اصلی ایده نو اوراسیاگرایی است. از دیدگاه پیروان این مکتب، منطقه اوراسیا میراث روسیه و محیط سنتی روس‌ها محسوب می‌شود، پس لازم است تسلط بر این مناطق و حمایت از روس‌تباران ساکن در آن دوباره در اولویت قرار گیرد. همچنین برای رسیدن به افق ترسیم‌شده یا همان نوسازی بدون غربی‌شدن، باید از امپریالیسم^۶ قرن حاضر (جهانی‌سازی)^۷ که ماهیت لیبرالیسم^۸ و نوگرایی غربی^۹ دارد پرهیز شود (Abolhasani, 2017: 20-21). بنابراین این مکتب رویکردی غرب‌ستیز دارد و معتقد است تضادی دائمی میان تمدن روسیه و غرب و تهدیدی اساسی علیه روسیه از ناحیه غرب و نهادهای آن وجود دارد و برای خنثی‌سازی چنین تهدیدهایی، متفکران این مکتب بر این

1. Slav
2. Boris Yeltsin
3. Andrei Kozyrev
4. Near Abroad
5. Atlantic
6. Imperialism
7. Globalization
8. Liberalism
9. Western Modernism

باورند که روسیه باید علاوه بر افزایش توان خود در جهت مقابله و رفع تهدیدهای غرب، ائتلافی سیاسی - نظامی با جمهوری‌های پیشین اتحاد شوروی شکل دهد تا مانع از به عضویت درآمدن این جمهوری‌ها در نهادهای غربی شود (Dehghani Firouzabadi and Moradi, 2016: 33). در واقع، به باور پیروان این مکتب، روسیه باید تنها بازیگر بی‌رقیب در منطقه خارج نزدیک باشد و هر بازیگر دیگری که بخواهد در این منطقه مداخله کند، تهدیدی برای روسیه محسوب می‌شود و روسیه باید برای رفع این تهدید، سریع واکنش نشان دهد.

ب) ملی‌گرایی

دیدگاه ملی‌گرایان شباهت بسیار زیادی با اسلاوگرایان قرن نوزدهم دارد که در پی یافتن هویتی متمایز برای روسیه، جدا از شرق و غرب بودند. گفتمان ملی‌گرا بیشتر در دوما^۱ روسیه ظهور کرد. مهم‌ترین شخصیت این گفتمان ژیرینفسکی^۲ است. مهم‌ترین هدف طرفداران این گفتمان، احیای قدرت روسیه است. به نظر آن‌ها برنامه اصلاحات در روسیه این کشور را به رتبه کشورهای درجه دوم در جهان تنزل داده و بیش از آنکه تأمین‌کننده منافع روسیه باشد تأمین‌کننده منافع غرب است. همچنین همکاری‌های امنیتی روسیه با غرب را نیز ابزاری برای نفوذ غرب در روسیه و پیشبرد برنامه‌های غرب می‌دانند؛ به گونه‌ای که ایده غرب‌گرایان مبتنی بر عضویت روسیه به ناتو را نقطه پایانی بر محاصره روسیه از سوی غرب می‌دانند (Koolae, 2013: 252-253). به طور کلی، مهم‌ترین آرمان‌های ملی‌گرایان این موارد است: بازگشت به عظمت دوره اتحاد شوروی، احیای مظاهر دوره اتحاد شوروی و تزاری، بازگرداندن قدرت مسکو در جمهوری‌های جداشده، ورود روسیه به مسائل منطقه بالکان و خاورمیانه، همکاری‌های راهبردی با چین و هند و ضدیت و تعارض منافع با آمریکا (Umland, 2008: 33-38). علاوه بر مکتب‌های فکری، از سخنان مقام‌های روسی و اسناد راهبردی منتشر شده نیز می‌توان دریافت که روسیه، ناتو و اتحادیه اروپا را تهدیدی بالقوه علیه امنیت ملی خود می‌داند. ایگور ایوانف^۳، وزیر خارجه پیشین روسیه در سال ۱۹۹۸ در رابطه با گسترش ناتو این چنین هشدار می‌دهد: «خط قرمزی وجود دارد که در روند گسترش ناتو نباید از آن عبور کرد؛ این خط قرمز از امتداد مرزهای کشورهای هم‌سود و دولت‌های بالتیک عبور می‌کند. چنانچه از این خط قرمز عبور شود، شرایط جدیدی ظهور خواهد کرد و تدبیرهای روسیه در ارتباط با

1. Duma

2. Zhirinovsky

3. Igor Ivanov

چنین وضعیتی شکل خواهد گرفت» (Dehghani Firouzabadi and Moradi, 2016: 34-35). همچنین در کنفرانس امنیتی مونیخ^۱ در سال ۲۰۰۷، ولادیمیر پوتین،^۲ رئیس‌جمهور روسیه گسترش ناتو به سوی شرق را عملی تحریک‌آمیز و خطرناک توصیف کرده بود که می‌تواند به اعتماد متقابل خدشه وارد کند. «گسترش هرچه بیشتر ناتو به سوی مرزهای روسیه، امری خطرناک و تحریک‌آمیز است» (Putin, 2007: 2). درست یک سال بعد در نشست سران ناتو در سال ۲۰۰۸ در بخارست،^۳ رئیس‌جمهور روسیه دوباره هشدار می‌دهد: «روسیه حضور قدرتمند یک اتحاد نظامی در کنار مرزهای خود را تهدید تلقی می‌کند» (Putin, 2008: 1). در حقیقت در نشست سران ناتو در بخارست، قرار بر اعلام رسمی عضویت اوکراین در پیمان ناتو گذاشته شده بود که با مخالفت آلمان و فرانسه به تعویق افتاد. اخباری مبنی بر تهدید بوش^۴ توسط پوتین در سال ۲۰۰۸ وجود دارد که تهدید می‌کند در صورت عضویت اوکراین در پیمان ناتو، موجودیت اوکراین از میان خواهد رفت. دولت روسیه همچنین در سال‌های اخیر به طور واضح اعلام کرده است که عضویت همسایگان راهبردی خود را در نهادهای غربی تحمل نخواهد کرد (Mearsheimer, 2014: 2-3). زیرا روسیه منطقه خارج نزدیک را «حوزه منافع ویژه»^۵ و «حوزه نفوذ»^۶ خود می‌داند که هرگونه رقابت با غرب در آن، بازی با حاصل جمع صفر^۷ است.

برهم خوردن توازن قوا و تهدید روسیه و بازتاب آن را به استثنای آیین نظامی فدراسیون روسیه^۸ منتشر شده در سال ۱۹۹۳ که در آن روسیه هیچ کشور یا نهادی را دشمن محسوب نمی‌کند را می‌توان در دیگر اسناد راهبردی فدراسیون روسیه آشکارا مشاهده کرد که در آن‌ها از آمریکا و نهادهای غربی به عنوان تهدیدی چندجانبه و خطری جدی برای امنیت روسیه نام برده می‌شود. این تهدیدها در شکل‌های تقویت ظرفیت نظامی در اتحاد فرآتلانتیکی، نزدیک‌شدن ساختارهای نظامی ناتو به مرزهای روسیه و سرانجام عضویت کشورهای بازمانده از اتحاد شوروی در نهادهای غربی مانند ناتو و اتحادیه اروپا خلاصه می‌شود (Bäumel, 2016: 28). بنابراین با در نظر گرفتن مفروض‌های مکتب‌ها و اسناد ذکر شده، به خوبی درک می‌شود که

1. Munich Security Conference
2. Vladimir Putin
3. 2008 Bucharest Summit
4. George Walker Bush
5. Special Interest Areas
6. Sphere of Influence
7. Zero-Sum Game
8. Russian Military Doctrine

روسیه، آمریکا و ناتو و هرگونه حرکت در جهت به عضویت درآمدن کشورهای خارج نزدیک در نهادهای غربی را تهدیدی جدی علیه امنیت ملی خود و مستلزم پاسخ فوری و جدی می‌داند.

تبیین نظری نقش عامل‌های مادی و غیرمادی در پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه

پس از تمایل دولت اوکراین برای عضویت در اتحادیه اروپا و توافق یانوکویچ^۱ با مسئولان اتحادیه اروپا برای امضای طرح ورود گام‌به‌گام به اتحادیه اروپا در نوامبر ۲۰۱۳ که بر اساس بند ۴ آن، اتحادیه اروپا خواهان گسترش همگرایی و واردکردن اوکراین در مسائل خارجی و امنیتی این اتحادیه بود (7: 2014, eeas.europa.eu)، روسیه این حرکت غرب‌گرایانه اوکراین را در چارچوب تقابل کلی با غرب ارزیابی و آن را تهدیدی علیه امنیت خود تعبیر کرد. در نتیجه با فشار روسیه و برخلاف خواست اکثریت مردم اوکراین که خواستار پیوستن این کشور به اتحادیه اروپا بودند، یانوکویچ در ۲۱ نوامبر ۲۰۱۳ در لیتوانی اعلام کرد که این موافقت‌نامه را امضا نمی‌کند. بنابراین جرقه بحران توسط یانوکویچ زده شد و باعث برپایی تظاهرات و اعتصاب‌ها در این کشور شد. در طول سه ماه با کشته و زخمی شدن بسیاری، بحران گسترش یافت. در میانه سال ۲۰۱۴ دولت‌های فرانسه، آلمان و لهستان تلاش کردند از گسترش بحران جلوگیری و دولت و مخالفان را به مذاکره وادار کنند (Cross and Karolewski, 2017: 2-3). اما به یک‌باره یانوکویچ با رأی پارلمان از سمت ریاست جمهوری خلع و به روسیه گریخت و الکساندر تورچینف^۲ به‌عنوان رئیس‌جمهور موقت برگزیده شد و با اعلام تمایل وی برای امضای قرارداد مورد نظر اتحادیه اروپا، روسیه امنیت و منافع خود را به‌طور جدی در خطر دید (Koolae and Sedaghat, 2017: 208). زیرا از یک‌سو، همان‌طور که بیان شد؛ واردکردن اوکراین در روابط امنیتی و دفاعی غرب بر اساس قرارداد مذکور، تهدیدی جدی و غیرقابل تحمل برای امنیت روسیه محسوب می‌شد. از سوی دیگر، در صورت عضویت اوکراین در اتحادیه اروپا با توجه به واقع شدن اوکراین در جنوب غربی فدراسیون روسیه که این کشور را در حلقه اول پیرامونی روسیه قرار می‌دهد و به‌گونه‌ای دروازه روسیه به سوی غرب محسوب می‌شود؛ می‌توان به راحتی از راه این کشور برای محاصره روسیه استفاده کرد. روس‌ها هیچ‌گاه

1. Viktor Yanukovich
2. Alexander Turchinov

خاطره تلخ حمله‌های ناپلئون^۱ و هیتلر^۲ از مسیر دروازه غربی را فراموش نمی‌کنند (Azami and Others, 2018: 27). همچنین اوکراین در تجارت انرژی روسیه نقش مهمی بازی می‌کند؛ این کشور به‌تنهایی بازار بزرگی برای گاز روسیه است و به وسیله خطوط لوله آن، حدود ۸۰ درصد گاز و ۷۵ درصد نفت وارداتی کشورهای اروپایی از روسیه به بازارهای اروپا منتقل می‌شود (Van De Graaf and Colgan, 2017: 61). افزون بر این، قراردادش شبه‌جزیره کریمه در قلمرو اوکراین، اهمیت این کشور را برای روسیه دوچندان می‌کند؛ زیرا بنابر قراردادی میان روسیه و اوکراین، ۷۰ درصد ناوگان دریایی روسیه در این جزیره مستقر است و روسیه از راه کریمه می‌تواند ضمن دسترسی مستقیم به دریای سیاه، برتری دریایی و هوایی خودش را در اروپا و دریای سیاه تثبیت کند و حتی بر مناطقی مانند شمال آفریقا و خاورمیانه اثرگذارتر باشد. برای نمونه، هدایت عملیات نظامی (لجستیکی - فنی) روسیه در سوریه از راه شبه‌جزیره کریمه، برای روسیه برتری بزرگی محسوب می‌شود (Rutland, 2015: 131) وجود ذخایر عظیم نفت و گاز در شبه‌جزیره کریمه از دلیل‌های دیگری است که بر اهمیت آن می‌افزاید؛ زیرا در صورت عضویت اوکراین در اتحادیه اروپا، در عمل روسیه شاهد حضور شرکت‌های غربی به‌ویژه شرکت‌های آمریکایی در کنار مرزهای خود بود. همچنین از عمق وابستگی اروپا به انرژی روسیه کاسته می‌شد. بر اساس آمارهایی که سرگئی دونسکوی^۳، وزیر منابع طبیعی و محیط‌زیست روسیه داده است شبه‌جزیره کریمه، ۱۶۵ میلیارد و ۳۰۰ میلیون مترمکعب ذخایر گازی، ۴۷ میلیون تن نفت و ۱۸ میلیون و ۲۰۰ هزار تن میعانات گازی دارد (TASS, 2014: 1). علاوه بر این، اوکراین و شبه‌جزیره کریمه برای روسیه به‌دلیل پیوندها و اشتراک‌های تاریخی، فرهنگی، نژادی، زبانی و مذهبی نقشی هویت‌ساز دارند (Kujawa and Morkva, 2016: 8). بنابراین روسیه برای رفع این تهدیدها و جلوگیری از خسارت‌های شدید سیاسی، اقتصادی، نظامی و امنیتی که می‌توانست در صورت عضویت اوکراین در اتحادیه اروپا به روسیه وارد شود و بازگرداندن توازن قدرت، تصمیم به بی‌ثبات‌کردن اوکراین و اشغال و سرانجام پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه گرفت.

اقدام دیگر روسیه برای بازگرداندن توازن قدرت، عمیق‌تر شدن اتحاد راهبردی میان روسیه و چین است. به‌طوری که بعد از پیوسته‌سازی کریمه و تغییر روابط میان روسیه و غرب، میان چین و روسیه، در نوامبر ۲۰۱۴ پیمان جدیدی در مورد انتقال گاز روسیه به چین امضا شد. این پیمان

1. Napoleon Bonaparte
2. Adolf Hitler
3. Sergey Donskoy

برای مدت سی سال انتقال گاز از روسیه به مقدار ۳۸ میلیارد متر مکعب به ارزش ۴۰۰ میلیارد دلار از مسیر انتقال گاز شرقی به چین را در نظر گرفته است. این قرارداد در کنار فواید اقتصادی گسترده، از اهمیت راهبردی برای روسیه و چین در تقابل با غرب برخوردار است. همچنین در ادامه همکاری‌های روسیه و چین، قرارداد همکاری‌های نظامی در مه ۲۰۱۴ میان دو کشور بسته شد که در آن مانورهای مشترک نظامی در نظر گرفته شده است (Kuznetsov, 2016: 15).

در کنار اقدام‌های روسیه برای برقرارکردن توازن قدرت در خارج از مرزهای خود، دولت روسیه به توازن‌سازی در درون مرزهای خود اقدام کرد؛ به طوری که بر اساس گزارش‌های مقام‌های ناتو در نوامبر ۲۰۱۴، روسیه توان نظامی خود مانند ادوات توپخانه و سیستم مدرن دفاع هوایی خود را تقویت کرده است (Bäumel, 2016: 29).

اما پیوندها و اشتراک‌های تاریخی، زبانی، مذهبی و نژادی میان جامعه روسیه و شبه‌جزیره کریمه را باید علت گسترش بحران و موفقیت‌آمیزبودن پیوسته‌سازی دانست؛ زیرا این عامل‌ها ماهیتی هویت‌ساز دارند. از نظر سازه‌انگاران هویت احساسی است که وابستگی افراد به یک کشور، جامعه یا نهادی خاص را نشان می‌دهد و ویژگی‌ای در کنشگران هدفمند ایجاد می‌کند که تمایل‌های انگیزشی و رفتاری را به همراه دارد. هرچه این هویت‌ها بین کنشگران از هم‌سانی بیشتری برخوردار باشد همکاری میان آنان بیشتر و در مقابل هر چه ناهم‌سانی بیشتر باشد احتمال منازعه نیز افزایش می‌یابد. بنابراین ویژگی‌های هویتی مشخص یک جامعه است که کیفیت رفتار بازیگران آن جامعه و سمت‌وسوی اتحاد آن کشور با کشورهای دیگر را تعیین می‌کند.

هویت هر جامعه محصول سرزمین اجدادی، پیشینه تاریخی، زبان مشترک، اسطوره‌ها و مشاهیر، عصبیت‌های قومی، هنر و ادبیات موروثی است که جایگاه مهمی در تعیین منافع و عمل هر کنشگر دارد (Moradi, 2015: 130). همه این موارد را می‌توان میان روسیه و شبه‌جزیره کریمه مشاهده کرد. شبه‌جزیره کریمه با داشتن وسعتی حدود ۲۶ هزار کیلومتر مربع و با جمعیتی بیش از دو میلیون نفر، به غیر از اهمیت ژئوپلیتیکی، نظامی و اقتصادی برای روسیه اهمیت تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و مذهبی بالایی دارد. به گونه‌ای که در طول تاریخ، کریمه نقشی نمادین^۱ برای روس‌ها پیدا کرده است؛ به شکلی که در همه دوره‌ها، به دلیل داشتن آب‌وهوای مدیترانه‌ای از جذاب‌ترین نقاط تفریحی برای مردم روسیه به شمار رفته و هر ساله بر تعداد گردشگران روس بازدیدکننده از کریمه افزوده می‌شد تا جایی که در سال ۱۹۸۸ این تعداد به بیش از ۸ میلیون

1. Symbolic

رسید و حتی این روند البته با کاهشی نسبی بعد از فروپاشی اتحاد شوروی نیز ادامه پیدا کرد (Berryman, 2017: 64). از سوی دیگر، شبه‌جزیره کریمه، خاستگاه بسیاری از دستاوردهای ادبی-هنری در ادبیات روسیه بوده است. به همین دلیل، در ذهن جامعه هنری و فرهنگی روسیه جایگاهی هنری و تاریخی دارد؛ بسیاری از شاعران، نویسندگان، نقاشان، هنرمندان و استادان روسیه، آثار خود را از این جزیره به دنیا عرضه کرده‌اند. برای نمونه می‌توان به الکساندر پوشکین،^۱ بنیان‌گذار ادبیات مدرن روسی اشاره کرد (Jobst, 2015: 7). همچنین کریمه از نظر مذهبی برای روس‌ها منطقه‌ای مقدس است؛ زیرا فرمانروای بزرگ روس کی‌یف،^۲ ولادیمیر کبیر،^۳ پس از پذیرش مسیحیت در سال ۹۸۸، آیین مذهبی غسل تعمید را در «خرسونسوس»^۴ شهری باستانی واقع در کریمه به‌جای آورد و پس از تکفیر متقابل پاپ رم «لئوی نهم»^۵ و پاتریاک قسطنطنیه^۶ به رهبری «میخائیل سِرولاریوس»^۷ در سال ۱۰۵۴ و به وجود آمدن مذهب ارتدکس،^۸ وی نیز به این مذهب گروید و فرایند ارتدکس‌سازی مردم روس کی‌یف را آغاز کرد. امروزه نیز اسلاوهای کریمه (روس‌ها، اوکراینی‌ها و بلغارها) بیشتر پیرو کلیسای ارتدکس شرقی هستند (Korpela, 2001: 9-10).

در سخنرانی پوتین نیز این اهمیت فرهنگی، تاریخی و مذهبی شبه‌جزیره کریمه را می‌توان به‌روشنی دید که کریمه را خاستگاه فرهنگ و تمدن روسیه و بخشی جداناپذیر از فدراسیون روسیه دانسته که در طول تاریخ در ذهن و قلب مردم روسیه ریشه دوانده است. «همه در کریمه از تاریخ و غرور مشترک ما صحبت می‌کنند؛ کریمه در خرسونسوس باستانی قرار دارد، جایی که شاهزاده ولادیمیر در آن غسل تعمید کرد. این منطقه‌ای مقدس است که بر اساس فرهنگ، تمدن و ارزش‌های انسانی از پیش تعیین‌شده، مردم روسیه، اوکراین، روسیه سفید و شهرهای سواستوپول، بالکلاوا^۹ و کرچ^{۱۰} در شبه‌جزیره کریمه را متحد کرده، همه این مناطق برای ما عزیز است و نماد شکوه، شجاعت و عظمت نظامی روسیه هستند» (Putin, 2014 (a)). (2) از دیگر عامل‌های پیونددهنده دو جامعه، می‌توان به پیوندهای قومی، نژادی و زبانی اشاره

1. Alexander Pushkin
2. Kievan Rus
3. Vladimir the Great
4. Khersonesos
5. Pope Leo IX
6. Patriarch of Constantinople
7. Michael Cerulariu
8. Orthodox Religion
9. Balaklava
10. Kerch

کرد. بیشتر مردم شبه‌جزیره کریمه همانند مردم روسیه از نژاد اسلاو هستند؛ زیرا تقریباً ۶۰ درصد جمعیت آن روس‌تبار و ۲۵ درصد نیز اوکراینی هستند. همچنین بیش از ۸۰ درصد از جمعیت این شبه‌جزیره با وجود معرفی زبان اوکراینی در سال ۱۹۸۹ به عنوان زبان رسمی شبه‌جزیره کریمه، به زبان روسی صحبت می‌کنند و زبان اوکراینی تنها در نامه‌نگاری‌ها رسمی و اداری استفاده می‌شد (Bocale, 2015: 4).

همه این پیوندها موجب شده است تا بین جامعه روسیه و جامعه شبه‌جزیره کریمه هویتی مشترک شکل بگیرد و از آنجا که ویژگی‌های هویتی هر جامعه از عامل‌های تعیین‌کننده سمت‌وسوی اتحاد با سایر کشورها هستند، بنابراین می‌توان این ویژگی‌ها را عامل نزدیکی و اتحاد میان روس‌تبارهای اوکراین از جمله مردم شبه‌جزیره کریمه با روسیه در طول بحران دانست؛ اتحادی که به دنبال به‌کارگرفتن سیاست‌های ضد روسی از سوی دولت جدید اوکراین مانند باطل کردن آزادی صحبت کردن به زبان روسی در شبه‌جزیره کریمه مصوب سال ۲۰۱۲ و اجباری کردن زبان اوکراینی به عنوان زبان رسمی، استحکام بیشتری یافت (Fischer, 2014: 2). به‌شکلی که در پی تشدید تنش‌ها و اقدام‌های خشونت‌آمیز ارتش اوکراین در مناطق شرقی این کشور، روس‌تباران اوکراین خواستار کمک از سوی روسیه شدند. همچنین هم‌راستا با سیاست‌مداران روسیه، مشروعیت دولت جدید اوکراین را زیر سؤال بردند و آن را نتیجه کودتا دانستند. در همین رابطه، می‌توان به ارزیابی پوتین از رویدادهای در حال جریان در شبه‌جزیره کریمه اشاره کرد که عنوان می‌کند: «به‌طور طبیعی کسانی که مخالف کودتا بودند تهدید به سرکوب شدند. با توجه به اینکه زبان و خط روسی از اول در کریمه رایج بوده است، ساکنان کریمه برای دفاع از حقوق و زندگی خود و برای جلوگیری از رویدادهایی که اتفاق می‌افتاد و هنوز هم در کی‌یف، دونتسک،^۱ خارکیف^۲ و دیگر شهرهای اوکراین در جریان است به‌طور طبیعی از روسیه کمک خواستند؛ ما نمی‌توانیم به این درخواست بی‌توجه باشیم، ما نمی‌توانیم کریمه و ساکنانش را رها کنیم. این یک خیانت است.» (Putin, 2014 (b): 1)

این رویدادها و درخواست روس‌تباران اوکراین از روسیه، به گسترش بحران دامن زد، زیرا روسیه به بهانه دفاع از حقوق شهروندان روس‌تبار شرق اوکراین، ابتدا شبه‌جزیره کریمه را اشغال و به دنبال آن پس از برگزاری همه‌پرسی در ۱۶ مارس ۲۰۱۴ به پیوسته‌سازی آن به فدراسیون روسیه اقدام کرد. همه‌پرسی‌ای که با موافقت بیش از ۹۶ درصد مردم کریمه به دلیل

1. Donetsk
2. Kharkiv

ارزش‌ها و هنجارهای مشترک میان دو جامعه روسیه و کریمه همراه شد. پوتین نیز در ۱۸ مارس در حکمی به رسمیت شناخته‌شدن استقلال شبه‌جزیره کریمه را تأیید کرد و در ۲۱ مارس، یک روز پس از موافقت مجلس نمایندگان روسیه (دوما) به پیوستن شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه، مصوبه پارلمان روسیه در مورد پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به خاک این کشور را امضا کرد و این پیوسته‌سازی از نظر قوانین روسیه رسمیت یافت (Mahkouei, 2018: 209).

بنابراین همان‌طور که تبیین و بررسی شد، اقدام اتحادیه اروپا به واردکردن اوکراین به‌عنوان یکی از مناطق حائل و خارج نزدیک برای روسیه به این اتحادیه و زمینه‌سازی برای حضور ناتو در کنار مرزهای امنیتی روسیه، با توجه به موقعیت و اهمیت ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی، ژئواکونومیکی و هویتی اوکراین به‌ویژه شبه‌جزیره کریمه برای روسیه، تهدیدی جدی علیه امنیت و منافع ملی این کشور قلمداد شد؛ در نتیجه، روسیه برای رفع این تهدیدها و بازگرداندن توازن قدرت، ضمن بی‌ثبات کردن اوکراین و اشغال و سرانجام پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه به گسترش همکاری‌های نظامی و اقتصادی با چین و تقویت توان نظامی خود اقدام کرد. از سوی دیگر، پیوندهای تاریخی، زبانی، قومی، نژادی و مذهبی بین دو جامعه روسیه و شبه‌جزیره کریمه که سبب به وجود آمدن هویت مشترک میان دو جامعه شده است هم در گسترش بحران و هم در موفقیت آمیز بودن پیوسته‌سازی نقش مهمی ایفا کردند. در واقع، این ارزش‌ها و هنجارهای مشترک بود که به روسیه این توانایی و اجازه را داد تا با موفقیت این شبه‌جزیره را به فدراسیون روسیه پیوسته سازد و چنانچه این اشتراک‌ها و پیوندها میان دو جامعه وجود نداشت، روسیه به آسانی موفق به این پیوسته‌سازی نمی‌شد؛ زیرا نمی‌توان یک منطقه جغرافیایی به وسعت حدود ۲۶ هزار کیلومتر مربع و با جمعیتی بیش از دو میلیون نفر را به سادگی و برخلاف خواست مردم آن منطقه به منطقه دیگری پیوسته ساخت.

نتیجه

در این نوشتار کوشیدیم تحلیلی جامع از دلیل‌ها و عامل‌های پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه با استفاده از دو نظریه واقع‌گرایی تدافعی و سازه‌نگاری ارائه دهیم. واقع‌گرایی تدافعی اقدام‌های روسیه را در چارچوب فرایند قدرت و رفع تهدید روسیه به‌وسیله گسترش و توسعه ناتو و اتحادیه اروپا به مرزهای روسیه توضیح می‌دهد. بنابر گزاره‌های این

نظریه، روسیه برای جلوگیری از عضویت اوکراین در اتحادیه اروپا که در صورت وقوع، زمینه‌ساز حضور ناتو در کنار مرزهای امنیتی روسیه و همچنین افزایش قدرت همسایه خود می‌شد، ضمن بی‌ثبات کردن اوکراین و اشغال و سرانجام پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه، به گسترش همکاری‌های نظامی و اقتصادی با چین و تقویت توان نظامی خود برای رفع این تهدیدها و بازگرداندن توازن قدرت اقدام کرد. روسیه به دلیل موقعیت و اهمیت ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی، ژئواکونومیکی و هویتی اوکراین نمی‌توانست اجازه دهد این کشور به مکانی برای پایگاه‌های نظامی غرب تبدیل شود که در صورت وقوع، امنیت و منافع ملی روسیه با خطر جدی روبه‌رو می‌شد. از سویی، وجود هنجارها و ارزش‌های مشترک میان جوامع روسیه و شبه‌جزیره کریمه مانند پیوندها و اشتراک‌های تاریخی، مذهبی، قومی، نژادی و زبانی که از مهم‌ترین عامل‌های تأثیرگذار بر تعیین هویت‌ها و شکل‌گیری اتحادها هستند موجب خلق هویتی مشترک میان آن‌ها شده است؛ هویت مشترکی که هم در گسترش بحران و هم در موفقیت‌آمیز بودن پیوسته‌سازی نقش مهمی ایفا کرد؛ زیرا با شروع بحران و گسترش آن به واسطه تشدید تنش‌های ناشی از به‌کارگرفتن سیاست‌های تبعیض‌آمیز و ضد روسی دولت جدید و نیز اقدام‌های خشونت‌آمیز ارتش اوکراین در مناطق شرقی این کشور، روس تباران اوکراین هم‌راستا با جهت‌گیری‌های رهبران روسیه، حکم به مشروعیت‌نداشتن دولت جدید دادند و آن را برآمده از کودتا دانستند و خواستار کمک روسیه شدند. روسیه نیز نهایت بهره‌برداری را از این درخواست و رویدادها کرد و ابتدا شبه‌جزیره کریمه را تصرف و سپس با برگزاری همه‌پرسی که با رأی مثبت اکثریت قریب به اتفاق مردم کریمه همراه بود، این شبه‌جزیره را به فدراسیون روسیه پیوسته ساخت. رأی ۹۶ درصدی که این پیوسته‌سازی را امکان‌پذیر ساخت، نتیجه ارزش‌ها و هنجارهای مشترک میان دو جامعه روسیه و کریمه بود. در واقع، این ارزش‌ها و هنجارهای مشترک بین دو جامعه بود که به روسیه این توانایی و اجازه را داد تا با موفقیت این شبه‌جزیره را به فدراسیون روسیه پیوسته سازد. بنابراین در کنار علت‌های مادی مؤثر بر پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه، باید به دلیل‌ها و عامل‌های غیرمادی مؤثر در این پیوسته‌سازی نیز توجه کرد تا به درکی جامع و درست از علت‌های اقدام دولت روسیه به پیوسته‌سازی شبه‌جزیره کریمه به فدراسیون روسیه و دلیل‌های موفقیت آن دست یافت.

References

- Abdullah Khani, Ali (2011), **Strategic Culture**, Tehran, Cultural Institute of International Research Studies Abrar Moaser [in Persian].
- Abolhasani, Maryam (2017), "The US in Russian Eurasianism Attitude and Challenge to Improving Relations in Trump Presidency Period", **Research of Nations Magazine**, Vol. 2, No. 20, pp. 16-29 [in Persian].
- Asgarkhani, Abu Mohammad and Jahanshir Mansouri Moghadam (2010), "Cooperation and Conflict in International Relations: a Review on Alexander Wendt's Constructivism Theory", **Politic Quarterly**, Vol. 40, No. 3, pp. 189-208 [in Persian].
- Azami, Hadi, Mohammad Nazari and Seyed Ali Hoseini (2018), "Russian-American Geopolitical Rivalry in Ukraine (2004-2017)", **Iranian Research Letter of International Politics**, Vol. 6, No. 2, pp. 21-52 [in Persian].
- Bäumli, Georg (2016), **Russland Verstehen? Eine Theoriegeleitete Analyse der Krim-Annexion Durch Russland**, Munchen, Maximilians Universitat Munchen, (doi: <https://doi.org/10.5282/ubm/epub.30984>), Available at: <https://epub.ub.uni-muenchen.de/30984/>, (Accessed on: 19/3/2019).
- Berryman, John (2017), **Crimea: Geopolitics and Tourism**, Tourism and Geopolitics: Issues and Concepts from Central and Eastern Europe, Wallingford, UK: CABI, pp. 57-70.
- Bocale, Paola (2015), "Italian, Ukrainian or Russian? Language and Identity in Crimea", **Journal of Multilingual and Multicultural Development**, Vol. 36, No. 6, pp. 1-18.
- Bock, A, I. Henneberg and F. Plank (2014), "If you Compress the Spring, it will Snap Back Hard: the Ukrainian Crisis and the Balance of Threat Theory", **Global Policy Analysis**, Vol. 70, No. 1, pp. 101-109.
- Cross, Davis and Pawel Karolewski (2017), "What Type of Power has the EU Exercised in the Ukraine–Russia Crisis? a Framework of Analysis", **Journal of Common Market Studies**, Vol. 55, No. 1, pp. 1-17.
- Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal (2013), **Foreign Policy of Islamic Republic of Iran**, Tehran: Samt [in Persian].
- Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal (2015), **Principles and Fundamentals of International Relations (1)**, Tehran: Samt [in Persian].
- Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal and Manouchehr Moradi (2016), "The Western Threat, the Russia Perception, and the Ukraine Conflict", **Foreign Relations Quarterly**, Vol. 8, No. 2, pp. 25-55 [in Persian].
- "EU-Ukraine Association Agreement 2014" (2014), Available at: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/10420/eu-ukraine-association-agreement_en, (Accessed on: 19/3/2019).
- Fallah, Rahmatollah (2010), "An Analysis of the Epistemic Foundations of Modern Eurasianism", **Strategic Studies of the Islamic World**, Vol. 11, No. 4, pp. 63-84 [in Persian].

- Fischer, Sabine (2014), "Eskalation der Ukraine-Krise: Gegensätzliche Interpretationen Erschweren Internationale Diplomatie", **Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP)**, Vol. 13, No. 1, pp. 1-4.
- Ghasemi, Farhad (2012), **Introduction to International Relations**, Tehran: Mizan [in Persian].
- Ghavam, Seyed Abdol Ali (2010), **International Relations (Theories and Approaches)**, Tehran: Samt [in Persian].
- Van De Graaf, Thijs and Jeff Colgan (2017), "Russian Gas Games or Well-Oiled Conflict? Energy Security and the 2014 Ukraine Crisis", **Energy Research and Social Science**, Vol. 24, No. 1, pp. 59-64.
- Hedayati Shahidani, Mahdi and Danial Rezapour (2016), "The Position of Near Abroad in the Russian Neo-Eurasian Security Discourse", **Central Asia and the Caucasus Studies**, Vol. 22, No. 96, pp. 127-162 [in Persian].
- Jobst, Kerstin (2015), "Die Symbolische Bedeutung der Halbinsel Krim Fuer Russland", Available at: <http://www.bpb.de/internationales/europa/russland/202224/analyse-die-symbolische-bedeutung-der-halbinsel-krim-fuer-russland>, (Accessed on: 27/2/2019).
- Koolae, Elaheh (2013), **Politics and Government in the Russian Federation**, Tehran: Center for International Research and Education [in Persian].
- Koolae, Elaheh and Mohammad Sedaghat (2017), "Ukraine Crisis and Russian Military Ritual", **Central Eurasia Studies**, Vol. 10, No. 1, pp. 205-220 [in Persian].
- Korpela, Jukka (2001), **Prince, Saint, and Apostle: Prince Vladimir Svjatoslavic of Kiev, His Posthumous Life, and the Religious Legitimization of the Russian Great Power**, Michigan: Otto Harrassowitz Verlag.
- Kujawa, Karol and Valeriy Morkva (2016), **2014 Crisis in Ukraine. Perspectives, Reflections, International Reverberations**, New York: ASLAN Publishing House.
- Kuznetsov, Dmitry (2016), "China and the Ukrainian Crisis from 'Neutrality' to 'Support' for Russia", **China Report**, Vol. 52, No. 2, pp. 1-20.
- Lukin, Alexander (2016), "Russia in a Post-Bipolar World", **Survival, Global Politics and Strategy**, Vol. 58, No. 1, pp. 91-112.
- Mahkouei, Hojat (2018), "Analysis of Ethnic-Religious Conflicts between Christians and Muslims in the Crimean Peninsula", **World Politics**, Vol. 7, No. 1, pp. 197-225 [in Persian].
- Mearsheimer, John (2014), "Why the Ukraine Crisis is the West's Fault", Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2014-08-18/why-ukraine-crisis-west-s-fault>, (Accessed on: 4/2/2019).
- Moradi, Alireza (2015), "The Cultural Identity of Iranian Ethnicities and their Impact on Iranian National Identity and Unity", **Journal of Cultural Engineering**, Vol. 9, No. 84, pp. 128-144 [in Persian].
- Moshirzadeh, Homeira (2004), "Constructivism as a Meta-Theory of International Relations", **Law and Political Science**, No. 65, pp. 113-144 [in Persian].

- Moshirzadeh, Homeira (2011), **Development in International Relations Theories**, Tehran: Samt [in Persian].
- Putin, Vladimir (2007), "Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy", Available at: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>, (Accessed on: 15/4/2019).
- Putin, Vladimir (2008), "Putin Warns Nato over Expansion", Available at: <https://www.theguardian.com/world/2008/apr/04/nato.russia>, (Accessed on: 17/4/2019).
- Putin, Vladimir (2014)(a), "Adress by President of the Russian Federation", Available at: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603>, (Accessed on: 17/1/2019).
- Putin, Vladimir (2014)(b), "Crimea Crisis: Russian President Putin's Speech Annotated", Available at: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26652058>, (Accessed on: 13/1/2019).
- Rutland, Peter (2015), "An Unnecessary War: the Geopolitical Roots of the Ukraine Crisis", in: Agnieszka Pikulicka and Richard Sakwa (eds.), **Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives**, Bristol, Uk: E-International Relations, pp. 129-140.
- Reus-Smit, Christian (2002), "Imagining Society: Constructivism and the English School", **Journal of Politics and International Relations**, Vol. 4, No. 3, pp. 487-509.
- Rywkin, Michael (2014), "Ukraine: between Russia and the West", **American Foreign policy interests**, Vol. 36, No. 2, pp. 119-126.
- Snyder, Jack (1984), **The Ideology of the Offensive: Military Decision Making and the Disasters of 1914**, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- TASS (2014), "Crimea's Energy Resources Big Enough – Russian Minister", Available at: <http://tass.com/economy/726404>, (Accessed on: 26/2/2019).
- Umland, Andreas (2008), "Zhirinovskiy's Last Thrust to the South and the Definition of Fascism", **Russian Politics and Law**, Vol. 46, No. 4, pp. 31-46.
- Walt, Stephen (1987), **The Origins of Alliances**, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Wendt, Alexander (1999), **Social Theory of International Politics**, Cambridge: Cambridge University Press.